

ВАГА СНІГУ

Крістіан Ґе-Полікен

*Nous remercions le Conseil des arts du Canada
de son soutien pour cette traduction*

*Дякуємо Раді мистецтв Канади
за підтримку в реалізації цього проекту*

Canada Council
for the Arts

Conseil des arts
du Canada

Christian Guay-Poliquin

LE POIDS DE LA NEIGE

LA PEUPLADE ROMAN

Крістіан Ге-Полікен

ВАГА СНІГУ

*З французької переклав
Ростислав Нємцев*

ЛЬВІВ

УДК 821.133.1

Г-27

Крістіан Ге-Полікен

ВАГА СНІГУ

Роман

З французької переклав Ростислав Немцев

Перекладено за виданням:

Christian Guay-Poliquin

LE POIDS DE LA NEIGE

Éditions la peuplade

415, rue Racine Est — bureau 201

Chicoutimi (Québec)

Canada g7h 1s8

www.lapeuplade.com

isbn 978-2-924519-29-5

© christian guay-poliquin, 2016

© éditions la peuplade, 2016

Молодий чоловік вирушає до батька, якого не бачив уже багато років, дорогою потрапляє в автомобільну аварію. Люди із закинутого десь у горах селища рятують його. Нянкою оповідача стає загадковий Маттіас — друг, тиран, майстерний кухар і любитель розповідати історії. Їхня спільна домівка стоїть на краю села, засипаного снігом. Усю довгу зиму їм доведеться боротися за життя, за збереження людської подоби, віри та надії на прихід весни.

Як?

За допомогою уяви, яка є «одним із проявів відваги».

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

© Christian Guay-Poliquin, 2016

© Éditions La Peuplade, 2016

This edition published by arrangement with Éditions La Peuplade in conjunction with their duly appointed agent L'Autre agence, Paris, France. All rights reserved

© Ростислав Немцев, український переклад, 2019

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2019

ISBN 978-617-7654-13-0

Андре Б. Тома присвячується

*сьогодні
погода металом зробила сніг
і тиша тихо радіє*

*щоб краще розтанути
білі складки втискаються міцно у ґрунт*

*гори чіпляють
за кору дерев і за їхні
лапаті руки*

*зелень зника
сіріє блакить
і лиш абрис рудий
постає*

*іноді
чорною рисою птах проліта
в мінливім оцім безмежжі*

Зміст

Слово до українського читача	7
1. Лабіринт	9
2. Дедал	47
3. Ікар	67
4. Крила	139
5. Дедал	153
6. Ікар	181
7. Сонце	219

Слово до українського читача

Світ, наш світ — зовсім невеличкий. Так, маленький і величезний водночас, але, безсумнівно, вразливий. Іноді ми відчуваємо, що кожен із нас тримає його в долонях. І одного поштовху достатньо, щоб розчавити його.

Тож, можливо, варто пам'ятати, що в літературі немає нічого монологічного. Навпаки, вона переливається за паперові межі, притягує погляди і сміється із себе протягом століть. Текст ніколи не є самодостатньою дією, це спосіб заселити його, цей світ, тримати його в руці, не завдаючи йому шкоди.

1. Лабіринт

Поглянь. Це місце більше за будь-яке людське життя. Той, хто намагається втекти, приречений повертатися по власних слідах. Той, хто думає, що йде тільки по прямій, прокладає великі концентричні кола. Тут усе вислизає з чіпких рук і втікає від чіпкого погляду. Тут забуття про зовнішній світ сильніше за будь-яку пам'ять. Поглянь знову. Цей лабіринт безкрайній. Він простягається, скільки сягає погляд. Поглянь краще. Жоден монстр, жоден голодний звір нікого не переслідує на його стежках. Та ми у пастці. Тож чекаємо, поки дні чи ночі здолають нас. Або ж майструємо крила і втікаємо по небу.

Тридцять вісім

Повсюди володарює сніг. Він панує у краєвиді, він перемагає гори. Схиляються дерева, клоняться донизу, згинають хребти. Лише великі ялини відмовляються коритися. Вони тримаються, прямі й чорні. Вони позначають, де закінчується село, починається ліс. Біля мого вікна пташки прилітають і відлітають, сваряться й дзьобають одна одну. Часом якась із них кидає тривожний погляд на мирний дім.

Зовні, на віконній рамі, прикріплена горизонтально очищена від кори тоненька гілочка, що слугує за барометра. Якщо її кінчик показує догори, стоятиме ясна суха погода; якщо ж він схиляється донизу, падатиме сніг. Наразі погода непевна, гілочка зупинилася якраз на середині свого руху.

Мабуть, уже пізно. Небо безпросвітно сіре, без будь-якого відтінку. Сонце може бути де завгодно. Кілька сніжинок кружляють в повітрі, намагаються зависати якнайдовше. За сотню кроків від будинку, де трохи світліше, Маттіас встромляє у сніг довгу палицю. Схоже на корабельну щоглу. Тільки без вітрила й прапора.

Краплі води виблискують на карнизі й стікають на кінчики бурульок. Коли виглядає сонце, ті блищать, як відточені леза. Інколи якась із них відривається, падає і встромляється у сніг. Удар кинджалом у неосяжність. Та сніг непереможний. Скоро він дістанеться нижнього краю мого вікна. А потім і верхнього. І я вже нічого не бачитиму. Це зима. Дні короткі й крижані. Сніг показує зуби. Великі простори згортаються.

Тридцять дев'ять

Моя віконна рама мокра. На деревині проступають різнобарвні вологі кола. Коли стає дуже холодно, вони вкрияються памороззю з кристаликів льоду. Я сказав би, що вона схожа на лишайники.

Кілька полін потріскують у плиті. Зі свого ліжка я бачу, як вуглинки іскряться на протягу. Плита стара і масивна. Дверцята риплять, тільки-но починають рухатися. І оце гаряче чорне одоробло — осередок нашого життя.

Я на веранді сам. Усе довкола завмерло. Усе на своєму місці. Табурет при вході, крісло-гойдалка, кухонне начиння — усе. А от на столі — дивний золотавий циліндр. Зранку його там не було. Маттіас точно ходив на той бік. Але я нічого не помітив.

Біль не дає мені спочинку. Він мене тримає, стискає мене, заволодіває мною. Щоб його витримати, я стуляю повіки й уявляю себе за кермом свого автомобіля. Коли зосереджуюся, то чую навіть гурчання двигуна. Бачу, як краєвиди змінюються і зникають за поворотом дороги. Та щойно розплющую очі, так навалюється дійсність. Я прикутий до ліжка, ноги знерухомлені шинами. Мое авто — лише купа понівеченого залізяччя десь під снігом. І я більше не господар власної долі.

Тишу порушує шлунок. Я зголоднів. Я почуваюся кволим і скутим. На нічному столику залишилися кілька крихт чорного хліба й кавова гуща. Маттіасу не можна запізнюватися.

Сорок один

Відчиняються вхідні двері, й холодне повітря уривається до кімнати. Маттіас заходить і кидає оберемок дров біля плити. Поліна стукаються одне об одне, й шматки кори падають на підлогу.

Маттіас знімає пальто, стає на коліна й орудує кочергою у вогні. Сліди від його чобіт позаду тануть і розтікаються нерівностями підлоги.

Не надто холодно, — каже він, простягаючи руки до тепла, — але висока вологість. Пробирає до кісток.

Коли полум'я починає стугоніти і лизати металеві стінки, Маттіас зачинає дверцята плити, ставить підігріти кастрюлю з супом і повертається до мене. Його волохаті брови, біле волосся і глибокі зморшки на лобі роблять його схожим на божевільного вченого.

У мене дещо є для тебе.

Я роблю порух бровами. Маттіас бере зі столу золотавий циліндр і подає мені. Широка усмішка пом'якшує його обличчя. Циліндр важкий і розсовується в довжину. На його кінцях скельця. Я кручу його й так, і сяк. Зорова труба. Як та, якою користувалися колись моряки, видивляючись тоненьку берегову лінію чи ворожий човен.

Поглянь-но надвір.

Я випростуюся на ліжку, розсуваю трубу й приставляю до ока. Усе присувається до мене майже впритул, і кожну рисочку чітко видно. Неначе я був по той бік вікна. Чорні риси птахів, сліди на снігу, злидений спокій села, край лісу. Дивлюся ще. Я ж знаю той декор напам'ять. Дивлю-

ся на нього уже давно. Я майже не пригадую літа через гарячку і ліки, але бачив, як поволі змінюється краєвид, сіре осіннє небо, червонясте полум'я дерев. Бачив, як мороз з'їдав папороть, як високі трави ламалися навпіл від найменшого вітерця, як перші сніжинки опускалися на змерзлу землю. Бачив сліди звірів, які оглядали околиці після першого снігу. Відтоді небо лише безупинно поглинає довкілля. Очікування панує над довкіллям. І все відклалося до весни.

Це декор безвиході. Гори прорізають небокрай, ліс оточує нас звідусіль, а сніг виїдає очі.

Дивися краще, кидає Маттіас.

Я придивляюся до довгої палиці, яку Маттіас щойно встромив на прогаліні. Я зауважую, що він старанно наніс на неї поділки.

Снігова лінійка, — урочисто оголошує він.

У зорову трубу я бачу, що сніг сягає позначки сорок один сантиметр. Якусь мить я розглядаю білість краєвиду, а потім валюся на ліжко й заплющити очі.

Прекрасно, — кажу сам до себе. — Віднині ми зможемо вимірювати свою безпомічність.

Сорок два

Маттіас готує чорний хліб. Такий собі буханець з гречаної муки й малясу. Він запевняє, що то добре і поживно. І що це — найкраще, що можна вигадати, коли слід розподілити наші запаси в очікуванні наступної доставки.

Неначе старий шаман, він змішує, місить тісто, надає йому форму, навдивовижу ощадливими рухами. Закінчивши, він обтрушує одяжу у хмарі муки і смажить свої хлібні коржі просто зверху на плиті.

Розпогодилося. Я дивлюся на сільські хати поміж деревами під пагорбом. Більшість із них без ознак життя, лише кілька коминів щедро димлять. Сірі стовпи піднімаються рівненько вгору, наче відмовляючись розчинятися в безкінечності. Їх дванадцять. Тринадцять разом із нашим. Завдяки зоровій трубі здається, що село зовсім поруч, але це омана. До нього йти майже годину. А я все ще не можу підвестися з ліжка.

Гадаю, зимове сонцестояння вже минуло. Сонце поки ще швидко біжить по небу, та кожен новонароджений день трішки довший, навіть якщо цього ще й не помітно. Мабуть, Новий Рік теж минув. Погано пам'ятаю. Насправді це вже неважливо. Я вже давно втратив відчуття часу. І відчуття слова. Ніхто не вистоїть проти мовчання, нанизаного на зламані ноги, взимку, у знеструмленому селі.

У нас ще достатні запаси дров, але вони швидко зменшуються. Ми живемо на веранді, по якій гуляють протяги, й Маттіас встає кілька разів за ніч, щоб підкинути дров.

Коли здіймається вітер, ми відчуваємо, як холод стискає нас своїми долонями.

Нам принесуть дрова й провізію за кілька днів. А поки я повторюю собі, що вижив у жахливій автомобільній аварії, і знаю, що не можу нічого робити самостійно.

Сорок два

Новий місяць гойдає чорне небо. На снігу утворилася товста блискуча скоринка. А завдяки нічним відблискам здається, що то спокійне мерехтливе море. Маттіас підходить до мене з мискою супу й коржем чорного хліба. Ми завжди їмо суп і чорний хліб. Залишки попереднього супу стають основою для наступного. Коли добираємося до дна казанка, Маттіас додає у нього воду і все, що трапиться під руку. Коли у нас є м'ясо, він швиденько варить кістки й жир, щоб був бульйон. Овочі, сухий хліб — усе йде на суп. І щодня, щоразу ми їмо цей нескінченний суп.

Поки Маттіас сідає за стіл і складає руки в молитві, я заковтую все, що можу. Нерідко я закінчую їсти ще до того, як він починає.

Спочатку Маттіас мав змушувати мене їсти, щоб я відновив сили і мав кращий вигляд. Він допомагав мені сісти й терпляче годував з маленької ложки, як малу дитину. Сьогодні я вже сідаю сам, обкладений подушками. Біль і втома не полишають мене, але мій апетит повернувся. Якщо йому вдається добути пару літрів молока, Маттіас робить сир за допомогою преса, якого знайшов на молочарні, що в корівнику. Іноді він ділиться ним із селянами, та найчастіше він виходить таким смачним, що ми уминаємо його за пару днів, разом із тканиною, у якій його віджимали.

Гоєння ран забирає у мене багато сил. Як і визначення часу, що минає. Може, краще робити, як Маттіас, просто

говорити: до снігу або відколи випав сніг. Та це було б занадто просто.

Електрики немає вже кілька місяців. Спочатку казали, що десь у селі порвалися дроти. Нічого страшного. Люди до цього майже звикли. За кілька годин струм відновиться. А потім, якогось ранку, так і не з'явився. Стояло літо. Люди навіть віднайшли у цьому позитив. А коли настала осінь, довелося думати, як пристосовуватися. Неначе це застало їх зненацька. А зараз зима, і ніхто нічого з цим не вдіє. У хатах усі збираються біля плити на дровах і кількох закіптюжених каструль.

Маттіас закінчує свою миску супу і відсовує її на середину стола.

Якусь мить нічого не відбувається. Мені особливо подобаються оці хвилини бездіяльності, які настають після їди.

Та вони завжди тривають недовго.

Маттіас підводиться, збирає тарілки й мие їх у баку для посуду. Потім загортає у пластиковий пакет хлібні коржі, складає одяг, який сушився на мотузці над плитою, відкручує гніт у газовій лампі, бере набір для першої допомоги і підсуває стільця.

Сорок два

Матіас прочищає горло, наче збирається мені читати. Але, не кажучи нічого, хрускає шиєю, повертаючи її то в один, то в інший бік, і відкидає ковдру, якою накриті мої ноги.

Я відвертаюся. Може, Маттіас і думає, що я дивлюся надвір, але мені добре видно його відображення у чорному склі. Одну за одною він знімає пов'язки з правої шини. Він просовує руку під п'яту й підіймає ногу.

Пульс пришвидшується. Біль зривається й хапає мене, як рухливий і сильний звір.

Маттіас терпляче розмотує бинти. Рухи в нього повільні й розмірені. Коли він добирається до останнього шару, я відчуваю тканину, що прилипла до шкіри через вологість, кров і запалення. Він ріже ножицями залишки пов'язки і знімає її одним шматком, з розрахованою обережністю. Я глибоко вдихаю і зосереджуюся на повітрі, яке розпирає мою грудну клітку. Маттіас підводить голову. Гадаю, він оцінює почервоніння, набряк, кісткову мозоль, форму гомілки і коліна.

Скоро настане час знімати шви, — зауважує він, дезинфікуючи мою рану.

Пече нестерпно. У мене враження, що шкіра на моїх кістках плавиться.

Не крутись! — гримає він, — дай доробити.

Я намагаюся відвести погляд якнайдалі від власної ноги, у глибину кімнати, де є двоє дверей. Вхідні двері й інші, що ведуть на інший бік. Я дивлюся на масивну плиту,

на речі на полиці, на стелю з обтесаними сокирою балками. З неї, неначе скелети динозаврів у музеї, звисають дві лампочки.

Маттіас дістає з комплекта першої допомоги тюбика й намагається розібрати, що написано на етикетці. Зітхнувши, виймає з кишені сорочки свої окуляри й примощує їх на кінчика носа.

Так справа йде краще.

Перш, ніж накласти нову пов'язку, він накладає товстий шар мазі на рану. Вона холодна. Мені на кілька хвилин стає легше. Допоки він не стягує ремені на моїх шинах, аби знерухомити ногу, й у скронях сильно застугоніло. Я з усіх сил вчіпляюся руками в ковдру, проклинаючи власну долю. Маттіас говорить до мене. Його губи ворухнуться, та я нічого не чую. Гадаю, він хоче сказати, що вже закінчив. За кілька секунд біль трохи відступає, й його голос ледве долітає до мене, неначе ми були далеко один від одного.

Терпи, — каже він, — терпи, потрібно зайнятися й іншою ногою.

Сорок п'ять

Гадаю, протягом ночі випало трохи снігу, але сьогодні вранці небо синє й низьке. Виблискують бурульки, що звисають із карнизу.

На плиті стоїть казан, повний снігу. Цієї осені Маттіас носив воду зі струмка, який біжить у бік села. Вона була чистою і прозорою. З присмаком гладеньких камінців і коріння. Маттіасу іноді доводилося розбивати лід, щоб наповнити відро. Спочатку досить було просто натиснути на льодяну кірку, та невдовзі вже знадобився дубець, а потім і сокира. А далі він полишив це й почав топити сніг. Смак не той, але не мені скаржитися. Тут усім опікується Маттіас. Він топить плити, він готує, він випорожнює горщик, в який я справляю всі свої потреби. Він вирішує, він добуває, він відповідає. Тут саме він володар часу й простору.

Я ж німецький імпотент. У мене немає сил, і ще менше здатності рухатися. Я не наважуюся навіть говорити, відповідати. Спілкуватися. Та й не хочу. Волю розмірковувати про свою невдачу на самоті. Спочатку Маттіас не розумів, чому я все мовчу. А з часом, гадаю, просто звик.

Відтоді, як сталася аварія, мені важко відстежувати перебіг подій. Через біль, лихоманку й утому мені здається, що звична тривалість днів порушилася нетерпеливістю снігу. Як на мене, все сталося надзвичайно швидко. Аварія, ангели-рятувальники, операція, — і ось я тут, із Маттіасом. Я добре знаю, що він ніколи не хотів бути зі мною. Що моя присутність його обтяжує, заважає йому. Що його

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.